

Shrnutí Česká republika

Cíle, strategie pro realizaci a předpokládané výsledky projektu Kompas aktivního občanství (Active Citizenship Compass, ACC):

Cíle

Cílem tohoto projektu je podporovat aktivní občanství (Active Citizenship, AC) na základních a středních školách a připravit žáky na to, aby se stali evropskými aktivními občany. Pro dosažení tohoto cíle bude konsorcium institucí z Belgie, České republiky, Řecka, Nizozemska, Španělska a Turecka podporovat povědomí žáků a učitelů o výchově a vzdělávání pro aktivní občanství (Active Citizenship Education, ACE). Cílem je vytvořit Kompas aktivního občanství (ACC), tedy navrhnout a realizovat vzdělávací aktivity pro utváření aktivního občanství a v rámci dobré praxe vytvořit pro školy soubor zásad aktivního občanství.

Strategie pro realizaci

K dosažení cílů projektu přispějí tyto činnosti: průzkum současné situace v oblasti výchovy a vzdělávání pro aktivní občanství (ACE) v partnerských zemích, vytvoření Kompasu aktivního občanství (ACC) – digitálního nástroje pro hodnocení úrovně znalostí a dovedností a v oblasti aktivního občanství (AC), poskytnout učitelům postupy a nástroje pro efektivní navrhování a realizaci vzdělávacích aktivit zaměřených na aktivní občanství a odpovídajícím způsobem vzdělávat své studenty. Partneri rovněž vytvoří a budou monitorovat školní politiku zaměřenou na aktivní občanství (AC).

Výsledky

Očekává se, že po realizaci projektu studenti budou mít rozvinuté kompetence (znalosti, dovednosti a postoje) potřebné k tomu, aby se stali aktivními evropskými občany. Učitelé a akademičtí pracovníci budou obeznámeni s konceptem aktivního občanství (AC) a budou mít potřebné kompetence k tomu, aby mohli své studenty vzdělávat a vést v oblasti aktivního občanství, a to nejen dnes, ale také v budoucnu. Školy budou tedy schopny aplikovat dynamickou politiku aktivního občanství, která bude pravidelně revidována a vyhodnocována.

Konsorcium projektu chápe aktivní občanství jako schopnost jednotlivce efektivně se podílet na politickém a společenském dění. Tato schopnost je charakterizována znalostmi, dovednostmi a sebedůvěrou, které umožní jedinci přispívat k rozvoji a zlepšování svého okolí a společnosti jako celku.

Aktivity v této pracovní oblasti lze rozdělit do tří kategorií:

- výzkum
- schůzky a pracovní postupy
- informační a diseminační aktivity.

Většina aktivit se zaměřuje na výzkum aktuální situace ve výchově a vzdělávání pro aktivní evropské občanství (ACE) v partnerských zemích. Pro výzkumné šetření byl zvolen smíšený design, s využitím metod obsahové a komparativní analýzy, dotazníku, rozhovoru atd.

Chtěli bychom zdůraznit, že v průběhu shromažďování dat se v rámci ohniskových skupin a rozhovorů zapojili místní učitelé a žáci. Efektivní pracovní postup, kvalita výstupů a celého závěrečného textu jsou zde zajištěny účastí akademických pracovníků, kteří tyto úkoly plní ve své každodenní praxi.

Mezinárodní projektová setkání se uskuteční jako kombinace virtuálních, hybridních a osobních aktivit. Zahájení prací bude připraveno koordinátorem aktivit a proběhne on-line v interaktivním prostředí MS Teams. Je plánována jedna osobní schůzka projektových partnerů, která bude zaměřena na práci na konkrétních výstupech a na sdílení znalostí, učení se a společném tvoření na mezinárodní úrovni. Aby

byla usnadněna účast a zapojení dalších kolegů z partnerských institucí, budou organizovány také hybridní schůzky. Další online schůzky se budou konat podle potřeby.

V rámci osvěty a šíření výsledků budou v průběhu celého výzkumného procesu probíhat činnosti, jako je vzájemné hodnocení, sdílení a reflexe a šíření výsledků.

Důležité je konkrétní sdílení a reflexe v rámci každé partnerské střední školy, kde budou shromážděny příspěvky a reflexe ze strany rozšířeného panelu učitelů a žáků. Konsorcium ACC chce znovu zdůraznit jedinečnou spolupráci mezi středními školami a vysokými školami v každé partnerské zemi a zapojení učitelů, žáků, rodičů a dalších zúčastněných stran do různých aktivit.

Výsledky aktivit lze rozdělit do kategorií podle výše uvedené typologie. Výzkumné aktivity vytvoří základ důkazů a znalostí pro ostatní pracovní oblasti a přispějí k oblasti aplikovaného vědeckého vzdělávání.

Činnosti a schůzky v rámci této pracovní oblasti přispějí k celkovému sladění jak v tomto rámci, tak i mimo něj, což povede k vyšší kvalitě výstupů a k dobrým pracovním podmínkám zaměstnanců. Šíření informací a osvětové činnosti povedou k většímu povědomí k tématu výchovy k aktivnímu občanství (ACE). To vytvoří účinný efekt pro implementaci a další šíření výsledků projektu, vytvořených materiálů a nástrojů ACC. Tímto způsobem aktivity rovněž přispívají k realizaci předpokládaného dopadu projektu.

Publikace “Active Citizenship Education for a better tomorrow. History, challenges, and perspectives across Europe”, kterou vydalo německé nakladatelství Waxmann, je souborem studií o výchově k aktivnímu občanství v šesti zemích Evropy, a to z Belgie, České republiky, Nizozemí, Řecka, Španělska a Turecka. Kromě studií z jednotlivých zemí publikace obsahuje úvod k situaci v Evropě, a to včetně doporučení a dokumentů evropských institucí, a srovnávací analýza dotazníku, který vyplnilo 4 187 žáků a 776 učitelů z výše uvedených zemí.

Výchova k aktivnímu občanství v národním a později i evropském kontextu prošla v českých zemích významným vývojem, který odráží měnící se společenské, politické a ekonomické podmínky, a to jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. Obsah a cíle výchovy k občanství se vyvíjely od loajality k monarchii přes národní uvědomění a demokratické hodnoty až po socialistické ideály a současný důraz na kritické myšlení a respekt ke kulturní rozmanitosti. Po sametové revoluci v roce 1989 nově přijaté kurikulární dokumenty formují pocit sounáležitosti s evropskou kulturou a respektování kulturních odlišností. Cílem výchovy k aktivnímu demokratickému a evropskému občanství v České republice je připravit žáky na aktivní a odpovědnou účast na demokratickém životě společnosti.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 1283 žáků ve věku 12 – 18 let a 94 učitelů českých škol. 52 % učitelů má více než 20 let praxe, tedy shodně jako v Belgii. Z deskripce výsledků vyplývá, že odpovědi žáků i učitelů se významně nelišily od odpovědi respondentů z ostatních zemí. Výraznější rozdíly lze pozorovat v typech užívaných sociálních sítí, když čeští žáci na rozdíl od žáků z Belgie, Řecka a Nizozemska, kteří preferují BeReal, užívají Discord.

Co se týče vzdělávání pro aktivní občanství, odpovědi českých učitelů se poněkud blíží odpovědím učitelů z Belgie a Řecka. Podobně jako v Belgii a ve Španělsku, 29 % dotázaných českých učitelů odpovědělo, že implementuje aktivní občanství do vlastní výuky. Významný rozdíl existuje v případě zařazení Active Citizenship jako předmětu do výuky mezi českými a španělskými školami, podobné odpovědi jako čeští učitelé, uváděli učitelé z Belgie, Nizozemska a Řecka. Shoda s tureckými učiteli pak je v pojetí Active Citizen Education jako součásti školské politiky, zatímco integrace do kurikula je podobná situaci v Belgii a Řecku. V případě postojů k environmentální problematice, mnohojazyčnost

a informované politice (informed politics) se pak odpovědi českých učitelů významně liší od všech respondentů kromě Nizozemska. Co se týče dovedností a postojů, čeští žáci uváděli v průměru podobné odpovědi jako žáci v Belgii a v Nizozemsku, což je zřejmé také z korelačního skóre. Podobně se také odpovědi českých učitelů blížily výsledkům Belgie a Nizozemska.